

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1045550/6

בבית הדין הרבני אזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד, הרב יקותיאל כהן, הרב עמרם אלחודד

המבקש: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר חזקיהו חנימוב)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד תהילה כהן)

הנדון: קביעת או שינוי שמו של קטין

פסק דין

לפנינו נדון שם הבן של הצדדים.

רקע ועובדות

הצדדים נישאו במרחשוון תשע"ה (נובמבר 2014) והתגרשו בתמוז תשע"ו (יולי 2016). בניסן תשע"ה (אפריל 2015) נפרדו הצדדים, באותה העת הייתה האישה בהריון. בתחילת תשע"ו (שלהי 2015) נולד בנם המשותף. האם הודיעה לאב על הברית שאמורה הייתה להתקיים בשבת ב[...] אך האיש לא יכול היה לשבות ב[...] ולכן לא נכח בברית המילה.

העניין עלה בדיון שהתקיים ביום כ"ז בטבת תשע"ח (14.1.2018). האיש דרש שיקראו לילד בשם [ב'] ואילו האישה ביקשה להותיר את שמו [א'].

לדברי האיש, הודיעו לו על ברית המילה שהתקיימה בשבת ב[...] יום אחד קודם לכן, ביום שישי, לפיכך לא יכול היה להיערך בהתאם ולהשתתף באירוע. הוא ביקש באותו יום לקרוא לבן [ב'] על שם סבו, שם שהוא גם שם סב האישה. אך האישה החליטה בברית המילה על דעת עצמה לקרוא לבן בשם [א'].

לדברי האישה, אבי האיש ביקש לקרוא לבן בשם [ב'], ואף הציע לה בתמורה לכך הצעה נדיבה ביותר, אך היא סירבה להיעתר לבקשה מחשש להמשך שליטת חמיה בחייה. לא ברור מהסיכומים מתי עלו הבקשה וההצעה האלה. לדבריה, האיש ביקש לשנות את שם הבן רק בדיון שהתקיים בטבת תשע"ח (ינואר 2018), שהוא הדיון היחיד שבו דן בית הדין בעניין השם. אך עד אז התעלם האיש לגמרי מהעניין.

הצדדים הגישו סיכומים בעניין זה, ולהלן עיקרי טענותיהם כפי שעולה מהחומר שבתיק.

טענות האיש

- א. מהפסיקה ההלכתית עולה שזכותו של האיש לקבוע את שם הילד הראשון.
- ב. מהפסיקה ההלכתית עולה שגם אם אימו קראה לו בשם כלשהו יכול האב להוסיף שם אחר. כך גם עולה מסעיף 4 לחוק השמות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ג. הדבר גם ייטיב עם הילד, זה יחזק את הקשר שלו עם משפחת האב.
- ד. מעבר לעניין השם: יש לחייב את האישה ב'עשרים זהובים' היות שמנעה מהאיש שתי ברכות כברית המילה של בנו.

טענות האישה

- א. שינוי שם הילד כעת, למעלה משלוש שנים לאחר לידתו, יסב נזק נפשי לילד.
- ב. הפסיקה שהזכיר האיש שלפיה לאיש יש זכות קדימה בקריאת שם הילד הראשון או להוסיף שם לילד היא רק בעת קריאת השם ולא שנים לאחר מכן כמו בנדון דנן.

דיון והכרעה

נברר את נושא שם הילד לפי ההלכה מחד גיסא ולפי החוק מאידך גיסא.

קריאת שם הילד בראי ההלכה

מצאנו כמה התייחסויות אצל רבותינו בעניין קריאת שם הילד, אם הוא זכות האב או האם:

הרד"ק בפרשת וישב בעניין קריאת שמות בני יהודה (בראשית לח, ג) כתב:

ותהר וגו' – לראשון קרא שם יהודה ולשני קראה אשתו, נראה שכן היה מנהגם. ולשלישי היה לו ליהודה לקרא לו שם, אלא שהיה בכזיב בלדתה אותו, לפיכך אמר "והיה בכזיב".

כך כתבו גם דעת זקנים מבעלי התוספות (שם ה). גם הרמב"ן (שם) הביא דעה זו, אך כתב "ואין בזה טעם או ריח".

ועיין קובץ מבקשי תורה (כא–כב, תשנ"ז, עמ' שמז–שנד, קונטרס שלמי אליעזר פרק יא) שהאריך בעניין מנהגי קריאת השמות.

מהאמור בכל המקורות הנ"ל וממקורות נוספים עולה שאין הלכה מחייבת כלשהי בעניין קריאת השמות. שמו של האדם הוא השם שבו פונים אליו בני אדם ושעל פיו מזהים אותו, וייתכן שיהיו לאדם שמות שונים במקומות שונים, ואף כמה שמות (עיין גיטין לד ע"ב), ונפקא מינה לעניין שמות בגיטין וכיוצא בזה, ואין בעניין סוגית קריאת השמות אלא מנהגים בלבד.

מנהג בני ספרד הוא בעקבות דברי דעת זקנים מבעלי התוספות והרד"ק, הגם שהרמב"ן כתב שאין בזה ריח, שבילד הראשון האב קובע את השם, ובילד השני – האם.

מנהג בני אשכנז הוא שהאם קוראת ראשונה את שם הילד ואחר כך האב, ובשו"ת בית נפתלי (שווארץ, סימן סג) כתב מקור למנהג זה ממה שמצאנו אצל לאה שהיא קראה את שמות בניה הראשונים.

אומנם ברור לחלוטין שמנהגים אלו אינם אלא לכתחילה ולא לעיכובא מדינא. אלא שלאחר שנהגו בזה העולם מנהגים שונים כתבו הפוסקים ששינוי מהמנהג יכול להביא לזלזול בכבוד אב ואם – עיין בעיקרי הד"ט (יורה דעה סימן כו אות ז) וכן בבן איש חי (שנה שנייה, פרשת שופטים – שם עסק באריכות בעניין כיבוד אב ואם – אות כז) שכתב:

במקום שנהגו לקרות בן הנולד ראשון על שם אביו, ואמו רוצה לקרותו על שם אביה – לא יוכל לעשות רצון אשתו בדבר זה, אלא צריך להקדים לקרוא בן הראשון על שם אביו והשני יקראנו על שם אביה, ופוק חזי מאי סליק בנדב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואביהוא מפני שקרא בן הראשון על שם אבי אשתו, וכנזכר בשדה הארץ (חלק ג סימן כב), וכתב בעיקרי הד"ט שאם ירצה לקרות הבן על שם שניהם – יקדים שם אביו.

אומנם גם מצד כיבוד הורים, כעת לאחר הגירושין בוודאי אין האישה חייבת בכבוד בעלה לשעבר וחמיה, ולכן בדיעבד אין שום חיוב עליה לשנות את שם הילד כרצונם.

יש להוסיף נימוק נוסף: אומנם האב דרש מהאם שתקרא לתינוק בברית בשם [ב'], אולם אם היה הדבר חשוב לאב, היה עליו להופיע לברית אף שהאם הודיעה לו על הברית רק יום לפני הברית, ולו רק כדי לדאוג שאכן יקראו לבן בשם [ב']. מכיוון שהאב החליט שלא להופיע לברית (ואף נמנע מקיום מצות עשה למול את בנו על ידי מינוי המוהל לשליחו למול את בנו) יש לראות בכך ויתור על קריאת שם לבנו, והשלמה עם העובדה שהאם תחליט על קביעת שם הבן.

בנוסף לכך, גם על האב אין תלונה כעת מצד מצוות כבוד אביו: לקמן נראה שלפי החוק אין אפשרות כעת, שעבר זמן רב מהלידה, לשנות את שם הילד כפי רצון האב בניגוד לרצון האם, ואם כן הוא אנוס ואין עליו תביעה למה אינו מכבד את אביו.

לפיכך, אין מניעה הלכתית להשאיר את הבן בשם [א'] כפי שנקרא עד כה.

קריאת שם הילד בראי החוק

בחוק השמות, תשט"ז – 1956 נאמר כדלהלן:

מתן שם פרטי לנולד (תיקון מס' 6, תשע"ד – 2014)

4. שם פרטי ניתן לילד על ידי הוריו סמוך לאחר לידתו. באין הסכמה בין ההורים, רשאי כל אחד מהם ליתן לילד שם פרטי אחד.

מדברי החוק הללו עולה שהאם רשאית הייתה לקרוא לבן כרצונה בהעדר הסכמה בינה לבין האב, ואם האב היה 'נזכר' סמוך ללידה היה רשאי גם הוא לבקש לקרוא לבן כרצונו, אך משלא עשה כן אלא לאחר זמן רב אינו רשאי לתת לבן שם. האפשרות היחידה העומדת לרשותו כעת היא האפשרות של שינוי שם הקטין כאמור בסעיף 13, אך לזה נדרשת הסכמת שני ההורים:

שינוי שם של קטין (תיקון מס' 6, תשע"ד – 2014)

13 (א) הוריו של קטין שטרם מלאו לו עשר שנים רשאים לשנות את שמו הפרטי, ובלבד שנתנו לו – אם הוא מסוגל לחוות את דעתו – הזדמנות להביע את עמדתו, רצונו ורגשותיו בעניין, ונתנו להם משקל ראוי בהתחשב בגילו ובמידת בגרותו [...]

מכיוון שכעת אין הסכמה בין ההורים לפיכך אין אפשרות חוקית לשנות את שם הבן.

טובת הקטין

למרות הפסיקה שבה מצאנו שהתייחסו בעניינים מעין אלו בשיקול של טובת הקטין – ראה לדוגמה ע"א 486/72 (פלוני נ' אלמונית), שיקול זה קיים דווקא כשיש מקום לשיקול דעת של בית המשפט או בית הדין, אך במקרה הנדון אין מקום לשיקול דעת, שכן החוק לא הניח מצב זה להכרעת ערכאה שיפוטית.

אך גם לולי זאת, בנדון דנן אין ספק שהשארית שמו של הקטין שבו השתמשו במשך למעלה משלוש שנים על כנו היא טובתו. כל שינוי עלול לזעזע אותו, והשיקול של הקשר עם משפחת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האב אינו נימוק מספיק, מה גם שקשר עם משפחת האב אינו מותנה בקריאת השם דווקא, אלא 'מעשיהם יקרבוהו ומעשיהם ירחקוהו'.

מסקנות

הבן ייקרא [א'] בלבד, כפי שקראתו אימו בשעת ברית המילה.

פסק הדין יפורסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ט"ו באדר א' תשע"ט (20.2.2019).

הרב עמרם אלחדד

הרב יקותיאל כהן

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה